

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүн эгелээн

№ 169 (15389) ◆ 1994 чылдың октябрь 19, среда

Ат саппан шагы 21.45. ± Садар өртөө 200 рубль.

ВЛАДИМИР. Өрөлөр төлөт-
тимейн турарының дары
айтырын дем-биле шит-
тирлер дугайында Влади-
мир областың элээр каш-
бурдугелери дугурушкан.
Будуруге черлери боттары-
ның аразына чедер төлө-
түмзөө өрени 1994 чылдың
июлда турган өрөктөр бол-
гаш тархыттар суугаар сана-
лыыр дугайында шиттирери
хүлээр алган. Ол шиттир
хөй будуруге черлерине
ажыктыг болурун Горький-
ниң демир-орунуң Влади-
мир областа салбарының
началыкта Виктор Мал-
новский дынаткан.

«Өрөктөрү болгаш та-
рифтери быжыг туруштук
болурун база продукцини
чорудуп бээр, ачы-дууан
чедир дээр будуругелер
аразына санажыгыны эки-
жер талазы-биле демне-
жилгелиг айкалар дугайында»
Россия Федерацияның
Чазаның бо чылдың сен-
тябрь 9-та доктаалын Вла-
димир областа удуртууга
болдуруп турар.

МАГНИТОГОРСК. Россия-
ның улуг будуругелериниң
бирөөн «Магнитогорский
металлургия комбинатының»
ээлчелиг чаартылгазы бол-
гаш эде дериникиниң че-
дишкенин доосканы-биле
колбаштар оң коллекти-
виште изиг башыры Россия
Федерацияның Президентиз-
ми Борис Ельцин чедир-
ге болгаш куш-ажыкчы че-
дишкенин күзөөн. Шит-
тиги рынокка болгаш дан-
жыкка садар бедик шынар-
лыг продукцияны арбын-
дыг болурун арга комбинат-
тың коллективинде ам бар
апарган: демир ээлдерин
улуг суугулу ажылга
кирген.

Комбинатка чаартылга
ажылдарын боттандырырга
Россияның хөй будуруге-
лери иленикчи киришкени
Россия Федерацияның
Президентизм ошалаң дем-
дегээн.

ГРОЗНЫЙ. Чечен Респу-
бликаның Түр чөвүлениниң
челестик отрядтары Дудаев-
тиң суу-чурумуна улуг че-
сектик демисли үрүдүлү-
шүшкөн, Грозный хоорайны
хөй кезин ээлепкен. Чечен
Республиканың президентиз-
ми Дудаевтиң болгаш оң
чоок кижилериниң амгы өд-
де туруп турар чери бил-
димсөөн.

МОСКВА. Россия Федера-
цияның Чазаның Дирек-
тору Виктор Черномырдин по-
лезинин үезинде Совет
дыштангы сөзүндө, эркен
поведеник хүндө Москва-
да чедир келген. Россия-
ның премьер-министри В.
Черномырдин ол хүндү
пийги чартында Мостванын
Внуково-2 аэропортуна Ан-
глияны хааны II Елизавет-
таны уткаан. Англияны
хааны Россияга бир-ле ду-
гарында келгени ол. Ан-
глияның күрүне баштыгы
Россияга дөрт хуу дугуру-
да албанын аян-чоруну кы-
лар.

Шаала Россияны болгаш
Англияны аразына ыла-
буру черүдүлгелерин, а оң
сөзүндө Октябрь револю-
цияның соонда Николай
хааның (Романовтарны)
өг-бүлөсүн репрессияга та-
варыштырган уржуунда Ан-
глияның хааны Россияга ке-
лириден отаалаан турган.

ХАБАРОВСК. Приморьени
болгаш Амур чогуунда де-
виссээрликке Урелшикниң бол-
дур түйүлүндө тайганын
черик аңары, ыдагыны
адылар берге байдалга та-
варышкан. Бо күзүп хөй
адылар крайың суурларын-
га, хары хоорайларынга бе-
зиң чедип кээр турар апар-
ган. Эртең өкөрсөөнө Урел-
шик саны 20 ажа берген.
Ычангаш хоорайның албан,
органациялар, чурталга
башчыларыны чыгыг бер-
гидарга кирип эгелээр-дир.

Тыва Республиканың ор-
алакчы-президентизи А. А.
Маандыр-оол КАЛЧАН.

ВЛАДИВОСТОК. Бо күстүң
суук чылаашкыны болгаш
чуртталганың Примор-
ьега материалдыг улуг
когаралды чедирген. Примор-
ьениң хамааты камгалат
шатынын удурткучу Алек-
сандр Шехтин дынаткан
суугаар алдыга, бойдуштук
халаттыг болушкунарыны
кырага чедирген материал-
дыг когаралың түнү. 500
миллиард рубль чедип ту-
руп. Бойдус халаның ур-
жуктарың ууткаар суруга
Москваың аазан ашма-
хөргөткөзү Приморье амга
чедир албаан.

МОСКВА. Ундургу онаары-
ның реформаың айткан
хоойду төлөвилдериниң
Россияның күрүне думазы чу-
гаалажып эгелээ. «Ажылдан
турар кижилерден олча-
ажык үндүрүвүн дугайында»,
«Будуругелериниң эт-
хөлөнгөндө үндүрү дугайында»,
«Немелде өрөктөк
үндүрү дугайында» Россия
Федерацияның хоойлу-
лурунга немелделер дугайында
айтыргыны парламент-
тер чугалажып көөр. Үн-
дүрүг системаның үлдизин
чаартылганың кирип дугайында
чуга болуп турар.

1994 чылда Россия Феде-
рацияның бюджет куу-
селдиңни дугайында Рф-
тин Чазаның өткөдүп кү-
рүне думазыга бо чылдың
октябрь 21-де дыңнаары көр-
дүнгөн.

(РосИТА — СЧТА).

Чер-чер чагыргаларында

САГЫШ-СЕТКИЛИН ӨӨРТҮП ТУРАР

Мөрөн сумунуң девискээ-
ринде 334 өрөгөдө 1422 ки-
жи бар. Школада 360, уруг-
лар садтарында 84 уруг ха-
ра туттулган.

Адреситг дуза херегден ту-
рар 13 кырган, аарыг улус
чагырга чериниң доктаамал
хайгаралында. Республика
шпитинде 50, оон дашкаар 10
хпре студентилер өөрөшп
турар, 7 кижиги шериг албаны
чораш хосталып келген каш
кижи тускай учетта алдын-
ган, олар ажыл-биле хандыр-
тылганнар.

Суурнуң 4 микрорайону-
нда 11 ажитквартирада 4 со-
циал педого башкыларың,
ажитквартира даргаларың
кирип-чеге-биле кижизин-
диге ажылып чорудуп, чоң-
луң социал байланын тала-
зы-биле хайгаралды бот-
тандырып турар бис.

Суур чоңунуң хүндүткө-
лүн чедип алган күш-ажык-
чың хоочуннары, мурапкы
кижилер бисте өнөшп эвес.
Ычангаш Россия-ның, Рос-
сияны, Тываның өрдөп,
медальдарың, алдарың
аттарың эдилекчилери
Орус Намдал, хөйжү Дону-
чул Күдерек, чолаачы Бады
Суваң, хөвү бригадир Анай-
оол Дочук, механизатор
Маандыр-оол Онгудаа, башкы-
лар Мария Натсак, Сүте Са-
ди, Минчеймаа Дирзин, Па-
риймаа Сырат, эмчи Анто-
ниша Манчы, культура
ажылдакчыны Соосалмаа
Самдан, саджыгы Серенмаа
Анаатты хамаарыштырып бо-
лур.

Сөөлүг чылдарда тудуг-
суур хөгжөөн. 307 өрөгө ду-
залат ажыл-агыйлыг. Чур-
такчы чоңуң хөй көзүп кар-
тофель, погааны тарып, оң
чагай дүжүдүп ажаап ал-
ган. Уруглар, культура, эм-
пельге албан черлери карто-
фель, погага биле хандыртыл-
ган, шышка белеткели багай
эвес. Бо бүгү ажыл-херекке
совхозтун дирекциязы (А.
Доржу) доктаамал дузаы
көңүлүп турары өөрүчүм.

Пенсия ашканы үезинде
ундурп бээриниң талазы-
биле хөмчөгелер алдынып ту-
рар. Суурнуң чоңунуң орту-
дуңда кижизиндиге ажылып
хөрөңжөпчү чөвүледи (Урал-
кыс Хуруут), ала-не коми-
теди, аныктар төвү, ажит-
квартиралар черле шору чо-
лор.

рудуп турар. Арагалаашкы-
га удур хөмчөгелери база
ап келген. Арага сада бээр
«адрестерин» дораан тодара-
дып, сагындырып, торта-
даа турар. Бо талазы-биле
байдал чүгөрү. Бистиң суур-
даа участок шагдазы чок.
Удусу дружианың декүр-
үмүшкени коллектив аай-
ылы-биле тургускан. А
Культура бажыныга кайы
органацияны кежээни органи-
застан арттырып турары,
олар корум-чуруму база
хайгарар кылдыр чурум-
чуткан.

Аргыжылыгың талазы-
биле улуг бергедешки чок.
Автобус чолаачыларың
таарымчалыг байдал тургус-
туган. Четпес чүве — суму
чалыргалында транспорт чок.
Бо айтыргың чоңумчалыг
шиттирелерин чогуу ча-
гыргазы болуп-ла тур боор.
Тывада камарың «Дүң-
гүр» шитилдиңниң кежигүн-
лери бистиге кээр чорудуп
Аржак-сууругу, аргы-
шыларыңны, ова-тейле-
риңни дагыдып алдымыс.
Күзөлдүп улус база хамнар-
га халаска кирип алдылар.
Суму чагыргазы «Дүңгүр»
бир миллион 500 муң рубль-

ди шилчткен. Ам капчаар,
аарыг-аржык чок, корум-чу-
румунг чурттаары-ла күзөн-
чиг болгай. Моолдан келген
база бир эмчи улусту тудуп,
суйбап, эмнеп турар. Ол ки-
жини чагырга чери хайга-
ралга алган, Экинн эки дээр.
Бистиң чоңурус бөдүүн, хүн-
дүлөөчү улус.

Культура бажыны бо чы-
лы өң септеткен. Иус-
кай өрөмниң калдар-биле
четелестипке, хөгжүм хө-
рөкөлдери-биле хандыртыл-
ган. Тываагы кежээлерин
план бээрүр арттырып, чоң-
уң культурун дыштангы-
лазы черле солун органи-
застан турар. Уран чүүл кө-
рүлдериңе аныктар, баш-
кылар, өөрөнкүлөр докта-
мал шаңдалгы черлери ап
келгени таварылга эвес.

Кижилериниң бийлиг
болдурун күтүп калган суур-
нуң чегеде иленикчи кириш-
кени Россия Федерацияның
Президентизм ошалаң дем-
дегээн.

Ранса МИНЧИМАА.
Мөрөн суму чагырганың
даргазың ораалакчызы.

ЧИДИРИГ ЧОК АЖААП АЛЫР

Юрий Марсуевич Учурал
Красноярскийн көдөө ажыл-
агый институтундун Кызылда
филиалың агрономия сал-
барын 1990 чылда дооскан,
«Мөрөн» совхозтун агроному
болуп ажылдап эгелээ. Сов-
хоз эртең чылын 1 гектар-
дан 30 центнер чедир тара-
ны ажаап алган. Ам оң дү-
жүт ажаалдааның дугайында
чуурааның дыйхан көрө-
лөндөр.

Совхоз бо чылып 679 гек-
тар черге тараа кышталары
таран. Оң интирде 390 гектар
черде кызыл-тас,
76 гектар арбай, арканында
суула. Совхозтун курамы-
нда 360 тонна суула, 80
тонна арбай шыгыттылган.
Бо чылын 330 тонна сенаж
салдылган. Сиген белеткели-
ниң планын 60 хуу чедирип
турар. Чаагай үнген тара-
ны дүжүдүпкен 1100-1200
тоннадан өнөшп эвес тара-
ны ап болурунун санаашкы-
ны кылдым. Бир гектардан
18-20 центнер тарааны
ажаап ап болурунун аргазы
бесте бар.

Бо хүндүдө тараа кызыл-
тасында 4 комбайн ажылдап
турар. Комбайн бурдудуш-
тун механизатор, быжыклат-
тылган. Комбайнның
букириңде долган тарааны
чүлү машиналары сооксам
дөвөш шаңче өөртүп ту-
рарлар.

Үш чыл улай бистиң сов-
хоз тарааның чаагай дүжү-
дүп ап келди. Эртең чылын
1 гектар чердеп 30 центнер
чедир тарааны ажаап алган.
Шиттирелде 1600 тонна тара-
ны ажааттылган чүве. Мура-
пкы комбайнларда бир
бир тонна тарааны халаска
берген бис. Бо чылып дүжүт
алаалдыгына шалыкчы
ажылдааннары шаңнал,
мактаарыңды талазы-биле

совхозтун дирекциязы, проф-
кому чогуур хөмчөгелери ап
эгелей берген. Аш-чөм-би-
ле механизаторларың эки
хандырар турар.

Ам кол-ла чүве — ком-
байнның үзүткөшкени,
үренишкени чок ажылда-
рып, кыварчар материал-
ды эки хандырып болур.

Чаагай үнген тараанын
дүжүдүп чидир чок ажаап
алыры — бо хүндүдө бир-
бир чергеңи айтырып деп
мелереп билип турар бис.

Юрий УЧУРАЛ.
«Мөрөн» совхозтун агро-
ному.

СООК-ЛА-ДЫР, ЫНЧАЛЗА-ДАА...

уржуундан албан черлери-
даа соок апарган. Херектин
ужуру чүдөл?

Сентябрь айда одалганы
эгелээ, октябрь айда ону
соксалып каанында база
ужур-ла бар хире. Азы каан-
жынырыңды чылыгы да-
мчыдып, хоорайларыңны амы-
ратканын уткаан боор си-
лер. Ынчалза-даа ол өөрүш-
кү ыдыгы-ла үр болбаан:
башчыларың одалганын ка-
тап соксаткан турган. Оң

Күстүң ортан үезинде ды-
ка соок хүндү эгелээ-биле
найысылап Кызылдың албан
черлеринче, чуртталга ба-
жайынырыңды чылыгы да-
мчыдып, хоорайларыңны амы-
ратканын уткаан боор си-
лер. Ынчалза-даа ол өөрүш-
кү ыдыгы-ла үр болбаан:
башчыларың одалганын ка-
тап соксаткан турган. Оң

Тывада чексе хире арат
ажыл-агыйлар бирэр? ТР-
ниң статистика талазы-биле
күрүнө комитетиниң тургус-
каны сан-көргүзүлгелерин
үндүзүлөп, айтыргы хары
кылып даразында чүлүдү
кытыр ап болур.

Бистиң республикада бо
чылдын октябрь 1-иниң хүн-
дүңүчү арат ажыл-агый са-
наттыгып турар. Эртең
чылдын ол-ла үезинде

мудалдары дыка хөй: одал-
га сезону эгелей берген тур-
ду, а ам чок ара соксаны
ол? Шың, Кочугуш шын ай-
тыргалар. Ынчалза-даа ТЭЦ-
тиң чамдык удурткучулары-
ның талазыдан чоңуң не-
гелдеринге тоомча чок чо-
руунуң уржуундан «Каа-Хем»
хөмүр-лаш разрезинде кө-
мүр-лашты чогуур үезинде
сөөртүп албаны оң кол
ылдаганы болган.

Тыва Республиканың ор-
алакчы-президентизи А. А.
Маандыр-оол КАЛЧАН.

АРАТ АЖЫЛ-АГЫЙ ЧЕЖЕЛ?

оларың саны—2002 тур-
ган-дыр. Кожуунарың чогум
кайызында арат ажыл-агый
күрүнө комитетиниң тургус-
каны сан-көргүзүлгелерин
үндүзүлөп, айтыргы хары
кылып даразында чүлүдү
кытыр ап болур.

Бистиң республикада бо
чылдын октябрь 1-иниң хүн-
дүңүчү арат ажыл-агый са-
наттыгып турар. Эртең
чылдын ол-ла үезинде

нар чогуур турар. Тес.Хем,
де—138, дожазы Эрзиде—
124, арат, тарааның ажыл-
агый Кызыл хоорайда 136,
а Ак-Довурак хоорайда—11,
Сүт.Хөлдө—134, а Өвүрү—
132, Мөңгү Тайга ко-
жууна—121. Тожу биле
Чаа-Хөлдө барык деп—77,
78 арат ажыл-агый бар.
Чеди-Хөлдө ол таптыгыла
60.

Ычангаар шитти респу-
бликада 1992 чылдың эге-

Хайыраан Хойларны Дувуренчиг медээ

Амгы бо саарылга үезин-
де көдөөниң ажыл-ишчиле-
ри будуругенин доамчылыг
чорударына өөрөшп, амгы
ажыл-агыйды хыны тыл бар
чылары өөрүчүм. Ынча-
лза-даа ажыл-агыйларың
чамлык ажылчыларыңны
талазыдан даандырып хө-
рөңгө харысалга чок чо-
рунгу уржуну мындайда-
ла алы-турени байдалче кир-
ген амыдыралды нарында
дып турар.

Оон тодаргай чыжээ, бо
чылдын октябрь 5-те Улуг-
Хем кожунуңун девискээри-
ге Ийн Талдын Барык-Акс-
ында көвүрүгө 89 хойну
Кызылдан уткуштур кел-
ген машина бастырып каан.
Малчынарның чай дур-
гузунда чарас-чайык дивейн,
кызып-кылайып тургаш, ак-
ша-төгериң кылдыр эътке
дужаар дээр семис-шырап

ишкени илден, ээрик улус-
тур дээрин Шагаан-Арыг
хоорайың шагдаа ажылда-
кчызы Эрес-оол Владимирович
Ондар дээрзи башкарган
машиназы-даа доктаа-
най, танк-биле демей кыр-
талып эрте берген. Ынчап
айт кулаа көзүдөс дүмбей
карангы дүве баш турбаан,
Эртеңиниң 10-11 шак үези.
Чырык-ла хүндүс ичга хөй
малды кадыг сеткилдиг чо-
лачы кандыг-лаа көзүгел
чока шунтузуп кыра басты-
рып, канчаар-даа аажок
улуг каража-когаралды ма-
лдың бзулуг ээлеринче чедир-
теп.

Эрес-оол Ондарның мунуп
чораш машиназынга басты-
рып өлгөн 89 хөй Чаа-Хөл
кожуунуңун «Ак-Хем» совхо-
зун сүрү чүве-дир Мал су-
дуктарың эртеңкиле де ара-
га ишкен соонда ээрип

Кижик-оол ЧӨРЕВЕ,
«Шынык» корр.

Хүннүн Медээлери

МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ БАЙДАЛЫ

Октябрь 1-ниң байдалы-
биле, республиканың колхоз,
совхозтарында, коллекти-
втиг будуругелеринде 8/733
баш мыйыстыг бода, 679463
баш шээр мал, 25943 чылгы
8566 хаан бар болуп турар.
Ычангаш республиканың
көдөө ажыл-агый будуруге-
леринде теңиз, ивни сана-
ласка, шиттирелде 801,705
баш мал бар. Баш улур са-
нап, алаппан алганы кан-
дыг-лаа чүзүн малдык мал
баш сапың өстүрери күүсөт-
көөр.

1993 чылдың деннеди-биле
мыйыстыг бода малдык саны
3859 башка, шээр мал 109804
башка, чылгы мал 2162 баш-
ка, хаан 3761 башка куду-
лаан.

1994 чылдың тос айлары-
нда көдөө ажыл-агый буду-
ругелеринде шиттирелде
7065 мыйыстыг бода мал,
2414 хаан, 139681 шээр мал
өдүп хораан. Бо үезин шит-
тирелде хөй мыйыстыг бода
мал Бин-Хем (1088 баш),
Бай-Тайга (845 баш),
Барыш-Хемчик (776 баш),
Каа-Хем (772 баш), Чөөн-
Хемчик (742 баш) кожуу-
нарыңды ажыл-агыйларыңда
өдүп хораан. Шээр мал тала-
зы-биле Чөөн-Хемчик (17382
баш), Өвүр (12763 баш),
Эрвин (11198 баш) кожуу-
нарыңды ажыл-агыйларың
эң хөй өдүп хораар чоруттары
болдурун.

Республикада өдүп
хораан 2414 хааныңды
1688-и Кызыл кожуунуң
«Нак-Тей» сокхозка оонажыр.
Январь 1-ден октябрь 1-ге
чедир 18861 бызаа, 7243 ха-
ван оолдары, 200029 анай,
хураган төртүтүлгөн болган
өдүмүс-биле 100 иштеткен
43 бызааны, 100 хөй, өшкү-
ден 76 анай, хураганы рес-

публиканың ажыл-агыйла-
ры камгалда ап турар. Ону
эки көргүзүлгел дээр берге.

СУУ БУДУРУЛГЕЗИ
Республиканың ажыл-
агыйлары 9 айларың шит-
тинде 13009 тонна сүтту
бүдүргөн, азы планың 54,5
хуузду. Сүг будуругеэзи 1993
чылдың бо үези-биле деп-
вээр, 3424 тоннага куду-
лаан. Бир хонукта бир иштет-
көө ортумаа-биле 3,9 кг сүт-
ту саап ап турар. Бин-Хем
кожуунуң коллективтиг
будуругелери хонукта бир
иштеткен 7,2 кг сүтту саап ап
турда, Сүт-Хөл кожуунуң
колхозтары 1,4 кг, Чөөн-
Хемчиктиң совхозтары 1,6
килограммы саап ап турар.
Мону чүү деп тайылдырып
болдуруп? Өшкүлөн-даа ы-
лдыг эээлсө сүт садыңмас.

ЭЪТ БУДУРУЛГЕЗИ
Ажыл-агыйлар тос айлар
шитинде 3008,7 тонна (дирин
деңиз-биле) эътти бүдүргөн.
Ол маан турган планың
чүлге 27 хуузду. Эътти кир-
сидип азыр өртөөниң эът
комбинаттарында чик болуп
турары-биле, ажыл-агыйлар
мааны дужаап, сатпап бар-
ганы деп мунчаар тайыл-
дырып болур.

ДУК БУДУРУЛГЕЗИ
9 айларда ажыл-агыйлар
766,9 тонна дүктү бүдүргөн.
1993, 1994 чылдарда киргип
алган дүгүн ажыл-агыйлар
өдүр-сентибри айларда Чер-
номырдиниң дук фабрика-
зынга массалык-биле дужа-
ган. Бо чылын бир хойлан
ортуумаа-биле 1,33 килограмм
дук кыргыттылган.

(ТР-ниң Статистика эрге-
лениниң медээлеринден).

ДЕПШИДИЛГЕ УЛАМЧЫЛАВЫШААН

Тыва Республиканың Дээди Хурамының (Парла-
ментизиниң) үнгөн депутаттарың орнуңа депу-
таттар соңгуур дөрт соңгулда округунда депутаттар-
га кандидаттар депиндигези уламчылавышаан.

Улуг-Хемниң № 24 соң-
гулда округундан Тыва Рес-
публиканың Дээди Хурамы-
ның депутаттыгына кандидат
кылдыр Улуг-Хем кожуун
чаргызының даргазыңны
оралакчыны Мария Дамчай-
ны дептинчкен.

Кызыл кожуунуң Каа-
Хемниң № 13 соңгулда ок-
ругундан ТР-ниң Дээди Ху-
рамының депутаттыгына кан-
дидатыңа кожуун чагырганы
ынды культура калдызың
ажылдакчыны Кара-Кат Оор
ажык кожуунуң культура
ажылдакчылары дептинч-
кеш, телептиг кандидат
дээрзин айттың.

Бистиң корр.

САГЫШ ЧОВАНГЫР

Албан-хүлээлгезиниң аайы-биле
бодунуң девискээринде чурттагы
чоңуңуң ажыл-ижин, амыдыра-
лың кижилер дээр сагыш садыры
дег буяның херек
кайда боор.

Кызыл кожуунуң Шынаа
суму чагырганың даргазың
оралакчыны Ганса
Оюновни Чымыс ажылда-
да чүлге үш ай эртең. Бо
кыска үезин дургузунда су-
мунуң ажыкчы чоңунуң
ажыл-ижин, амыдыралы-
ның байдалың, негелдерин
хомудаларың ол ападытөп
көргү, билип алган. Р. О.
Чымыс ыдагыны пенсионер-
ленини, инвалиттерин,
хөй уруглардыг өг-бү

Дээд Хуралда депутаттарыны кичээнгийн

«Дүжүт-94»

ДЕМНЕЖИПТЕР АРГА БАР

АРГЫЖЫЛГАГА ДУЗАЛАҢАР

Мөңгү-Тайга, Бай-Тайга, Барыш-Хемчик кожуунарынын араттары шагжаандаа...

га чедир Кызыл-Кызыл-Мажаалык, Кызыл-Тээли, Кызыл-Мажалык — Муғур-Акс...

нүндө бир катар тургусса кандыгы деп дилет туралар. Во талаа-биле үш кожуунардан депшиди үндүрүн депутаттарыныс...

Хем, Сүт-Хөд кожуунарынын ажал-агыйлары тараанын ажал алдырын кидындаан...

август айда улаштыр хөй чаыстаан, ыччангы тарааны чедир быжарын манап...

келди, «Барышны» тараакылары база олардан уау-ла чыда калбай турар...

— Дүжүдү ажал алыр журуугу турган тараакы шолдерни доуга барган дош...

— Тараанын ажал-агыйлар керээз өзүгөр дужаап турар, ажал алдынган тараанын ам...

Арбай-оол КАНЧЫР, Бай-Тайга кожуу.

ДЕМНИГ ХӨДЕЛИР

Чадаана хоорай чагырга хөй-интиничи корумуруму быжыглар, кем-керек үүлдүшкөнүөр...

дузалар келгенер. Оол ынай миллионун алготраспорту кем-керек үүлдүшкөнүөр...

соксалып, ажалга кырып олдуны биссе өөрүчүгү адалык «Адистерге» арагалары...

Республиканын ажал-агыйлары тараанын ажал алдырын кидындаан...

Хем, Сүт-Хөд кожуунарынын ажал-агыйлары тараанын ажал алдырын кидындаан...

август айда улаштыр хөй чаыстаан, ыччангы тарааны чедир быжарын манап...

келди, «Барышны» тараакылары база олардан уау-ла чыда калбай турар...

— Дүжүдү ажал алыр журуугу турган тараакы шолдерни доуга барган дош...

БУЯННЫГ ЭМЧИЛЕРИВИС

Черби школарынын школадарына кидынындаан бээр бс чыл оон 1994 чылдын октябрь 21-де...

келген болза, оон кырында-ла турар, чаарын, дашталарын утугунтар...

В. С. Саваловту чон араачыч кирип, кижилер-биле ажалдан билар эмчи боорга...

байраннын бүдүүүндө аттарын адал, оларын бунинг ажал-хөргөсө мэр...

ганар-биле Доора-Хем ортума школанын ажал-хөргөсө мэр...

дигинд уду-биче чогу дөтөрө школа тулунуу хаара туттуган турган...

Тыва терлиң эртинеи — Дыттар-биле шиметтинген Тыгын чорда хостог шөлөп...

Оон бээр-ле эмнеге бакыны исемде тудуларын алдып, бо хүнерде четчир адаталарын...

АНДЫР СЕЗОНУНГА

Бастап бурунгуларыныс кыу дүжүт ажалдаанын ооскан оонда, аалдарын күндүрине хондуруу каан...

база аалары чугаажок. Шаанда шиде арнын, Тее-Хемини айчылары...

дар, амы амыл хунде чекесче кыантер черины кылаштар эртес дээр силер...

байраннын бүдүүүндө аттарын адал, оларын бунинг ажал-хөргөсө мэр...

ганар-биле Доора-Хем ортума школанын ажал-хөргөсө мэр...

дигинд уду-биче чогу дөтөрө школа тулунуу хаара туттуган турган...

Тыва терлиң эртинеи — Дыттар-биле шиметтинген Тыгын чорда хостог шөлөп...

Оон бээр-ле эмнеге бакыны исемде тудуларын алдып, бо хүнерде четчир адаталарын...

Роман ОЧУР-ООЛ, Кызыл кожуу.

Кыргыс ЛАМАЖАП, Кызыл хоорай.

Владимир ООЛЧУКАП, Чадаана хоорай чагырганын даргазы.

Вера КУУЛАР, Чугалаашкан.

Вера КУУЛАР, Чугалаашкан.

Вера КУУЛАР, Чугалаашкан.

ШЫНАР ЧҮДЕН ХАМААРЖЫРЫЛ?

чан ажыктап далганымыс хөдүр эрттир ажал каар, а билде эрттир ажал далган белен хөп, көдүрүлбес апар.

шак хире быжырап, көдергей бышкан алдын-сарыг хөбө унер. А 100 градус хире изиг сууга 2 шак ажыр быжырып көргө, дапты куу, шити чиг-даа хөбө оон унер.

мара хоорайларын эки шинарлыг далганын экеп турган, ам мындыг чүве кай-да боор. Ону алыр шаг-шак, чок, өрөк талганын.

кайда боор, дораан-на хөбө заводтарыныс чорулар. Ыччангы чогуур технологтуг коидицамыга четкен далганын хлевини шынары база аажок куду болур.

ДООЗУКЧУЛАРГА БАРААЛГАТКАН

Доора-Хем ортума школарын тургустуушканында бээр бс чыл оон 1994 чылдын октябрь 21-де...

байраннын бүдүүүндө аттарын адал, оларын бунинг ажал-хөргөсө мэр...

ганар-биле Доора-Хем ортума школанын ажал-хөргөсө мэр...

дигинд уду-биче чогу дөтөрө школа тулунуу хаара туттуган турган...

Тыва терлиң эртинеи — Дыттар-биле шиметтинген Тыгын чорда хостог шөлөп...

байраннын бүдүүүндө аттарын адал, оларын бунинг ажал-хөргөсө мэр...

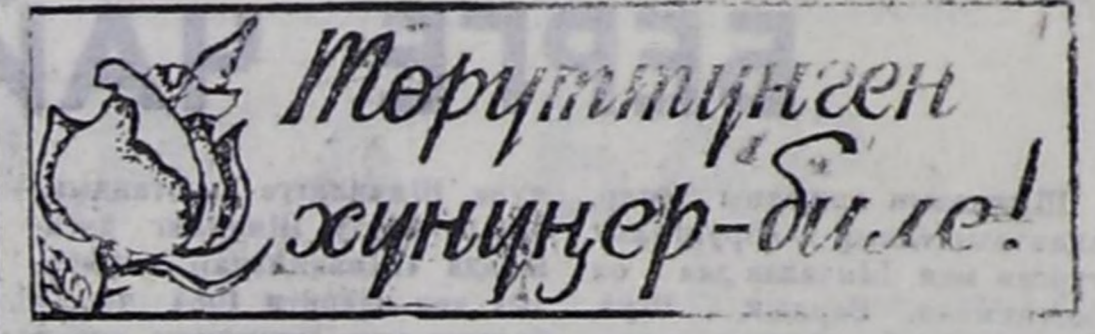
ганар-биле Доора-Хем ортума школанын ажал-хөргөсө мэр...

дигинд уду-биче чогу дөтөрө школа тулунуу хаара туттуган турган...

Тыва терлиң эртинеи — Дыттар-биле шиметтинген Тыгын чорда хостог шөлөп...

Оон бээр-ле эмнеге бакыны исемде тудуларын алдып, бо хүнерде четчир адаталарын...

БАРЫМДАЛАР БАР

Тыва Республикасынын алдарлыг малчыны Хертек Успунович КАЛИН-ООЛ Бай-Тайга кожунунда «Кара-Хөл» совхозта 30 жыл дургузунда малчынап келген. Оң аламы Хертек Успун Ундургуевич совхозту тургузарына киржи, назыннын иштинде мал катарып чораян. Амы Уде Х. У. Калин-оол бодунун ортун огуу Март-оолду каларчыга өөредип, калы малчынап турар. Кайтамчык малчы салдакын хоочун кижизи Хертек Успунович Калин-оол бо чылды октябрь айның төңүзүндө 60 харлаар. Хөй ажы-төлдүн бундиг азамы, кырган-азамы Хертек Успуновичтин төрттүнгөн хуну-биле холбаштыр аяа чуректин хамызында биз байыры чедриб-шан, кал дог калкымды, өг-бүлөүңге аас-кейипти, өөрүшкүңү күзеп тур бис!

Күдээни Иван, дунмасы Долат, уруу Чоудраа, оолдары Чойган, Хадык, Марат, Максим.

1994 чылдың октябрь айның бо хунеринде бистин өг-бүлөүскө өөрүшкүзүг байырлап бодун турар. Урууусу, дунмасы, ДОКТУУТ Кара-кыс У.Шанаала салдыгы кептис, чегеневи Чыдыгыр Саяна — Кызылда салдыгы олдуус, дунмасы, акмыс Пиколо хар харлап, төрттүнгөн хуну демделген турар. Оларга улуг-улуг чедришкенини, аас-кейипти, өөрүшкүңү, кал дог калкымды күзеп тур бис!

Азамы, кырган-азамы, угбалары, акмыры, чегелери, чегелери, дунмалары Чыдыгырлар, Доктууттар, Монгуштар.

ЧАРЛАЛДАР
АСПИРАНТУРАЖЕ ЧАЛАП ТУРАМ
«Төгү» деп тускай эртемин айы-биле аспирантурага шууг өөрүшкүңүзүг хулэп алымкыны Кызылда күрүлөп башкы институту чарлап турар.
Таймыбыр алдыры-биле 2-55-26 дугаарлыг телефонну ажылатар.

КЫЗЫЛ КОЖУННУН БАЯН-КОЛ ОРТУМАК ШКОЛАЗЫНА
оң тургустунганындан бээр 55 чылы-биле холбаштыр ачы-дуза марафону
1994 чылдың октябрь 29-та
эртеминин 10.00 чылыга эгээрини школанын бүгү доозукчуларыга болгаш аяа ажылап чораян башкыларга дыңнадып, оларны аяа киржирине чалап тур бис.

СӨСНОВКАНЫН О-ТУМАК ШКОЛАЗЫ
1994 чылдың октябрь 28-те эртеминин 10 шакта бодунун тургустунганын юбилейи-биле холбаштыр ачы-дуза марафону эрттиренин чарлап, аяа өөренип чорайны болгаш ажылап турган башкылары чалап тур.

СИЛЕРНИН КАМГАЛАДЫЛГА ПОЛИЗИНЕР — СИЛЕРНИН КАМГАЛАЛЫНАР
Тыва Республикасынын аяа-ла медицина камгалдыга азынчы төвү, камгалдыкчыларын эргелерин камгалаар талазы-биле килдисти тургустунганын дыңнадып тур.
Аяа-ла медицина камгалдыкчыларын керээрлип чарып алган бугу хевирлиг өңүчүгү бодуну эргелерин, организацияларын ажылаткылары өңи дузалымчызын калдып шыгарышчы талазы-биле бүгү хомулдагыны дараазында адреске кирерин дилеп тур бис. Кызыл хоорай, Калинин кудумчузу, 11, 3-ку каат, кабинет № 30.

БУДУРУЛГЕЛЕРИНИН АРАТ АЖЫЛ-АГЫЛЛАРЫНЫН УДУРТУКУЧУЛАРЫНЫН ХУУ КИЖИЛЕРИНИН КИЧЭЭНГЕЛИНИ
«Сибирь транссервис» акционер шитиле, «КТС» салдык бажыны, бодуну-автомобил тургустун тускай төлөөлери дараазында анотехниканы Минусинск хоорайла складтан (регионда эң чыгыс өртерек-биле) сайгары салып турар:
Горкинин автозаводуна автомобильлери:
— авторезиналар (Нянекамскин болгаш Красноярскин заводтары кылган):
— 6.45x13 — 3А3, ВА3;
— 6.45x13 — Москва 412, ВА3;
— 165x70 p. 13 — ВА3;
— 12.00x18 — ГАЗ-66, ЗИЛ-157;
— 3.50x18,3.75x19 — мотоцикл ИЖ, Урал;
— 280x508 p. КамАЗ, ЗИЛ;
— 280x508 p. — ЛАЗ, ЛИАЗ;
— 14.00x20 — Урал.

Автомобильдерге магадылаа кезектер:
— ГАЗ 53,3307 — колваллар, блок баштары, солдуга коробалары, стартерлар, коммутаторлар, генераторлар, поршеньер бөлүктөрү, карбораторлар, обшчовалар, крыльялар, капоттар, вклдшытар, прокладкалар, сус насостары, сцеплениялар. 1-ги четчелелдин ишмечдикчилери болгаш оон-даа өске кезектер;
— ГАЗ 31029,2410 — крылолар, 1-ги четчелелдин ишмечдикчилери, поршеньер бөлүк, колваллар, стартерлар, генераторлар, прерывательлер, люклар, шпаклевка (даштыкыла), вклдшытар, прокладкалар, электри-моторлар 25 вт-40 вт, сигналар, блок баштары болгаш өске-даа кезектер.
— ГАЗ 4301 (дизель) — ишмечдикчилер, солдуга коробалары, поршень бөлүктөрү, блок баштары, колваллар болгаш өске-даа кезектер.
— ЗИЛ-130, 431410, 433360 — кабиналар, коммутаторлар, прерывательлер, солдуга коробалары болгаш өске-даа кезектер.
Вистер харылаштырыкчылар чокка ажыдавшашаан, бодуну-ла чин өртеректи силерге магадылаар бис, чүгө дээр бодуну-ла заводтары биле дорт аяадап турар фирмаларын сонургуларын барылдаан күрүп турар бис.
Телсир хевир калды-даа боон болур.
Бистин дараазында адресин кээрин чалап тур бис:
Минусинск хоорай, Минусинск — Кызыл аразынын автоуу-биле кел чыгарга, арга калдымын «АТАП» акционер шитиле (шактыкы 11-ти авто-база), телефоннар 2-02-24, 64-6-85.

Кызыл кожунунун Шамбалдыг ортумак школазынын башкысы
Чигир-оол Даптаар-оолович
МОНГУШУН
аар араанынын сөөлүндө мөчөөтин ол школанын коллективин дыңатыпшаан, оон өг-бүлөүңге, төрелдеринге халы кажымдады илгерилеп тур.

АГАР САНЫ: «Тыва собанк» № 363505
Тыва Республикасынын Парладала болгаш мөдээни министрствозунун чынында пардалганын, мелээ-дээрин хостуг чоруп камгалаар талазы-биле Тывада хай-гаачал черине бурткеттенин
Бурткеттенин дугаары — Т.00007
Солдуга пардалгынат материалдарын авторларынын бодалары одалкыныг туржу-биле дүүшөйи барып болур Айтыганын фактыларын, саннары болгаш өске-даа лыңыдагылары дээр авторлар боттары харымсалгалы.

мояетту хөмө ады берген. Чынында орап улусче алдымган өрү көргөш: — Азия дитпач төвүнүң вулканы чакты бергени ол бе? — деп айттырага, — Ындыг эвес, Леонид Ильич! Тыва АССР-ин наймыслады Кызыл хоорайдыр — деп харылааннар. Брежнев аксын аазаландып, кезек олургаш: — Токтага чугаалаңар. Вулканын өжүрүп канысын — дээр, креслога бажын чөлей салгаш хаарыктай берген дээр.
Анекдот анекдот-ла ыйнаан. Шынап-ла, Кызыл-ыстың кыры кызын кара ый-биле бурткеткен турары мөгө эвес Шагаан-Арыг, Чалаана, К-Довурак база-ла ыйдыг. Чуртгакчы чон-даа, котельнялар-даа одал-ла турар. Оода ол котельняларга арылаашкын деряглеривден кылза.

Бистин Президентивис Ш. Д. Ооржак Швейцария чорашап, бичи хемчегештерге тургузар электростанциялар турарын дугуржук алганына иштинде аажок чөп-сүнер кизи мен. Тываның берик кожуну санында шурап бадый чыдар шыкын хемчегештер бар болтай. Оларнын күчүнү ажылап-ла бодуусуна, бодуусту электери күжү-биле бүрүн хандырып болур арга бүрүн бар. Шаг шаа-биле, тавыл-дак көгү-биле турбас, эки үе эглип келир. Чыдыг мал-баага хөмө алысак Улуг-Хем шыназын ычкан арыл-даштап, аяа тараа, во-гаавысты тарып, ситен-шир-билдисти кезе боор бис. Чүвөңү шыны херек. Ам дээрине суг хөлбөзөң чарыкчыларын шыдаас бис. Ылчала-даа соң даярта чер дугайында айтырыг тургустунуп кээр. Улус-чондан айтырбай хамык черип суг алааче дуген хөрө чүд!

Чая-Хөлүнү Караөйдөн ыңай суг хөлбөзөң турап харып. Аяа кым-даа удураңмас. Долгалдыр хая-даш бурган капшал шынакыл! Ылчан Саян далай бээлүг экология талазы-биле Бай-калдан калышмас арыг сугду апаар. Бо хөвээр турар болза, бистин бо «далай-ымыс чүс-даа чыл артер болза, аарыг-аржик тардыкчылыг, едуг суг бооп артар дээр-зын барымдалары бар.

КЕМЕР-ООЛ ЧӨРЕВЕ.
Улуг-Хем кожуну.
Брежнев үезинде мындыг анекдот дыңнаан мен: Леонид Ильич самолетка олдуруп алган. Моолте бар чыгар. Дээрин азы аажок. Сибирьдин дегемнерин солдугурап, өкпидир, чараштыр дигилеп каап чораян. Саянын аажып кээрде, дээрде шаштыккан кара ыш са-

ни сугаттыг шөлдерге хөйү-биле ажылааны. Ол шөлдерин арык-бугаларынын суглары хөмө хостуг алып кирип чыдар. Таптаашкын үезинде чер-черде овадал каанкан химиктиг чөмүшчидилелер амдыга чедир хемнери хораннавшашаан хөвээр. Ол ышкыш Чаа-Хөлге («Найрал» совхозтун директору база турган кизи), Шагаан-Арыг тургулап нефть базаларынын орунларынын хөрүннерин хандыр суурун аптаваан. Ону парак чаап, булдыр-биле дескилеп каанкан. Ам одалда-даа болза, ол черлерин довурап лабораторияга хынаар, дарын хөм-көзүп алыр болза эки дээр-зын кысык чугаалады.

Ылчала-даа, Текеве-биле чөптөрөшөсө түүдери база бар. Экология дурмөсөрип бистин малчынарымыс сагыбай турар болдур ыйып. Кара суглар баштары хөмө, хемнер өртеректеринге шууг чыгай каяа-хоразын түдүп алган боор. Чижээ, Арыг-Бажы суг-баран фермазы үнүп чыдар кара сугтун шууг болуна турлагын алган деп болур. «Арысман Совхозтун» Көдүрге турлаанда хөй хемгерер каяазы мырыңкы хөм-аривде. Чая-чайык болур-га, хамык хир-чам Шагаан-Арыг хөмө шагаайдыр кирип чыдар.

Хемнер унуга туртпайып калчар. Ылчала-даа болза мал-маганың ситиң, мыла хем суун бужартпас, эрик-теп алаан дөмө черлерге турлагыбар болза эки. Землекчиктер, агрономнар дем-нежип алган сугу камгалаар, шын ажылаар ужуру-дуг. Делегейде арыг суг барык чок апар чыдар болдур ыйы!

4. ЭКИ ҮЕ ЭРГИЛИП КӨР
Брежнев үезинде мындыг анекдот дыңнаан мен: Леонид Ильич самолетка олдуруп алган. Моолте бар чыгар. Дээрин азы аажок. Сибирьдин дегемнерин солдугурап, өкпидир, чараштыр дигилеп каап чораян. Саянын аажып кээрде, дээрде шаштыккан кара ыш са-

Эрчи чегес арга, хөвү, хемниг Оскен, төрөң чуртум дег дөмөг Экологияны буурап дүшкөн Оске мыдыг чуртту болбөс мен.

(Салдонун пародиясы)
1. ЭЙЛИГ-ХЕМГЕ БОЛГАН «ӨЛҮРҮШКҮН»
Ылчан алдан чылдарнын эгези чүве ийиң. Эйлиг-Хем суурга дитпаныр хунерде аштыктар чыгып алган, үргүчтү балыктар турдуусу. Сууруң кыдыны дургаар баткан чинге болгаш ханы аажок сен бар чүве. Чалың сууруң бичи оолдар оон ала-бугалар түдүп, мага хандыр дитпанырлар. Улуг оолдар оларны кыжырып, колдан айнаар ачылар деп кочулап турдулар. Вистер, дуржулаптыг балыкчылар, орустар өттүнүң, Улуг-Хемден балыктар мыдыг бис.

Ол үеде Улуг-Хемнин балык-байланын көөңини калчар. Дошту ол шаан-каш, эрдем дүвүн бакылап-тарга, ала-бугалар сиртери сирбейки бергилең, аастары агараңайчып, кижикер көрүп алган тургулаар. Оларнын аразыдан чүгө удуларын ушта шелин алыры кызыдар чүве болбөс ыйкыле.

Бир-ле катан суур алааның калайлары суглар черивисте трактор дүжө берди дийип, салбар колпоразыга чүгүрүп келдилер. Харып-даа оза-оңдук болбаан. Тракторын үне халың четтиргенин болган. Салбар эргелекчи Түдүш Кара-оолович Болдакын баштадыр колхозчулар үш хун дургузунда Урелденин келгеш, ДТ-75 дээр илчирбелди трактору арай боорда ушту алдылар.

Ол-даа канчаар мыдыг-ла ыйнаан. Чызы дош эрий бергенде барбор-борчөс чери чок Улар-оол. Кола, Дагба алышкылар школага өтпш-тыкыны аажок түтсүп келдилер.
— Башкы, башкы! Эредемде бадиктарың хөйүн канчаар. Чүгө өлүг болгаш чыдыг. Хайыраң балыктарымыс ам чок болганы ол-

КУРУГ ААЗААШКЫНЫН КУДАЛАР

верт, патнша... дөрт ажал хунерин хилас хуяктадып эртин турар. Та чөкө кижилер ажал хунерин үзүп, анык-өскөңгө үлөгөр-чикен-даа чок, ычча хөй хунерде арага кырынга туруп келер. Үе березинде ыччан турарга, каяа байдывис өкжирит-ри? Мурунда бактаа мага ханганывис ташташкын дээр уелеривисте кудалар хуну педелянын сөөлү хунеринде эртин турган болгай, илчан шору турдуусу. Улуг дуустар мычар арагалан туруп бөргө, чаа өгненин турар аныктар кымдан үлөгөр алдырып ычпач? \ Оңи аныгда кудалар үезинде оңи эртин хөй кизи келир-дир, 2000 аякын турар. Чыгыс классчылары дээр кижилер, куда соонда, албан-ла агы-

Куда-дой эртинин, ажы-төдүн кижилер кыдып, өгнелештип алдыры — ала-нешин дөрт хуздэгилең деп билер бис. Кандыг-даа ала-не кизи олдууна азы кызынын куда-донга баш удур ыяк белеткенни шак-ла болур. Бо халадыг рывокту, берге үезинде куда-дой эртинери чеге-даа берге болза, бо улуг ажы-үлөгенин биеги-ле хөвээр уламчыдан, куда-дойну байыралап кайтала-даа эки эртинер чор бис. Мен кудаларга хамарышкан чамык бодалдарымын мааня помчукчулар-биле үлөгөскөдөн. Бо чыныр өттүр бистин Тээли суурга кудалар педеля сагында эртин турду.

«ЧЫРЫК ЧЕР КЫРЫНГА ЧУРТААР ЭРГЕ ЭЧ-НЕ ЧУГУЛА»

Соолу чылдарда уруглар айтарыларын чугулаан көрүп турар алган. 1989 чылда уругларын эргелеринин дугайында Конвенция хуздөң адыганы болгаш ында өңичи уруглар Черини келер үлөгө эвес, а бо хунден өгнелер бүрүн эргелерге хамаатылары болур дээрин айткан. Бистин чуртууна база ол Конвенцияны хуздөң алган.
«ЮНПРЕСС» социологтуг агентствө албаны Россиянын дына хөй хоорайларына элээ-дээр аразына кылмы чорутка социологтуг ажыдааны түнөшүлдө уруглар чер кырыпта чурттаар эргезин эң чугула деп демделген турар болган. (82,4%).
Өөренир эргезин 77,2%, дыштаныр эргезин 67,4% уруглар үелен турар.
Бо удаада уруглар айтырылдарга иденейли-биле чарычыл турган. Ол болза өөрелдиге ажыдааны түнөшүлдүр деп «ЮНПРЕСС» агент-

лаштары чачык болду.
Оон удамышпап корум-чурум чок чүдүлдер болду, анык-өскөң-даа массалык-биле арагалан турар алган. Азы Тыванын иштинге кудалар эртинеринин дугайында тускай саавыр үндүр бис бе, чыгыс аай чурум турар кылдыр?
Ийи талазында, куда-дойга дергүл-тередир, чаа өгнелештер дегини, эвезип-биче акназын, беэзон — бодунун үдүнүнк кылдыр берип каар дээр кизи кудаже баар-ла ыйнаан, аяа-ла куруг болуп чүд дээр баар деп сен. Ындыг турбуже, куда эгелеш бергенде, кидин түлүк чоруп турда эвирин дыңын берген кижилер хоозун аазашкылар кылдыр-дир. Чүгө төвө-ле аазавас боорлап баш-

СЫЛДЫСЧЕ ХАПТААЛЫ

Эрчи кожунун Кызыл-Сылдыс сес чыл школазын 1979 чылдагы доозукчуларын октябрь 21-де 12 шакта Кызыл хоорайнын «Найрал» киноштеринин чыныга Сылдысче чорутуу-биле чыгырышче чалап тур бис.

Оргкомитет.
хүндүс 4-9 градус чыгыг, дүне 7-12 градус соок болур. Кызылда өскерлип каап турар агаар болур. Хаттын күжү секундда 7-12 метр чедер.

КИНО
ОКТИБРЬ 19-та
«НАЙРАЛ»: «Хуздэгенин кыйгызы-биле» (Индия, 2 сериялыг) 10.00, 12.50, 15.40, 18.30. Видеозалга: «Өлүмүн

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. Индекс: 667000
Тургузукчулары: ГЫВА
РЕСПУБЛИКАНЫН ДЭЭДИ
ХУРАЛЫ ЧАЗАА БОЛГАШ
СОЛУННУН КОЛЛЕКТИВИ
Кол редактор
В. Ф. ЧАДАМБА
РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯСЫ: Н. С. Базыр (кол одалкынуу орадалкыны), А. Б. Монгуш, М. Д. Оюн (харым. салдыг секретарь), М. М. Саая (кол редакторуну орадалкыны), Н. С. Эрген.
РЕДАКЦИЯНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-34.34; келген кижилер хүлээп алыр үер — 3-34.26; кол редакторуну орадалкыны — 3-34.31; 3-34.17; харымсалгалы секретарь — 3-34.92; орадалкыны — 3-45.93.

Килистер: аялтыл амыралды — 3-34.19; 3-34.98; улетүр — 3-34.49; 3-36.73; келзе ажыла-агы — 3-41.16; кылытура, өөрөкөң болгаш чогаал — 3-39.15; мөдээлер болгаш спорт — 3-36.82; 3-34.57; очитла — 3-34.39; 3-34.93; чагаа — 3-39.03; корректорлар — 3-41.23; үндүрүкчүлөр — 2-27-41; соолу келбейн барганда — 3-57.92; 3-14.94; бухгалтерия 3-37-11.
Солун Россия Федерациязынын Пардалга болгаш мөдээни министрствозунун чынында пардалганын, мелээ-дээрин хостуг чоруп камгалаар талазы-биле Тывада хай-гаачал черине бурткеттенин
Бурткеттенин дугаары — Т.00007
Солдуга пардалгынат материалдарын авторларынын бодалары одалкыныг туржу-биле дүүшөйи барып болур Айтыганын фактыларын, саннары болгаш өске-даа лыңыдагылары дээр авторлар боттары харымсалгалы.

Тыва Республикасынын Парладала болгаш мөдээни министрствозунун чынында пардалганын, мелээ-дээрин хостуг чоруп камгалаар талазы-биле Тывада хай-гаачал черине бурткеттенин
Бурткеттенин дугаары — Т.00007
Солдуга пардалгынат материалдарын авторларынын бодалары одалкыныг туржу-биле дүүшөйи барып болур Айтыганын фактыларын, саннары болгаш өске-даа лыңыдагылары дээр авторлар боттары харымсалгалы.